

راهکارهای تدریس برتر

جمیله داریس

دبیر درس فلسفه و منطق بندر امام خمینی (ره)

▲ **کلیدواژه‌ها:** مفاهیم فلسفی، کاربردی بودن فلسفه و منطق، ارزش‌یابی، وسایل کمک‌آموزشی.

از وقتی در آموزش و پرورش، به‌عنوان دبیر درس فلسفه و منطق مشغول به کار شده‌ام، هر وقت پای صحبت دبیران این درس نشستام، از گله و شکایت آن‌ها درباره‌ی این که دانش‌آموزان نسبت به این درس از خود علاقه نشان نمی‌دهند، رنج برده‌ام. همیشه این سؤال فکر مرا به خود مشغول کرده است که چرا برخی از دانش‌آموزان در مورد این درس چنین رفتار می‌کنند؟ با توجه به آمارهای موجود، درصد قبولی و میانگین نمرات فلسفه و منطق نیز پایین است. تا کنون در ذهن خود تحلیل‌ها و دلایلی برای این رفتار دانش‌آموزان پیدا کرده‌ام؛ مانند این که:

■ دروس فلسفه و منطق برای دانش‌آموزان خشک و بی‌جاذبه است.

■ کلمات به کار رفته در متن آن‌ها سخت و غیرقابل فهم و درک است.

■ این دروس در سال‌های قبل از پایه‌ی سوم پیش‌نیازی ندارد.

■ این دو کتاب عاری از عکس و تصویرهای جذاب برای جلب توجه دانش‌آموزان هستند.

■ تدریس فلسفه و منطق غالباً توسط دبیران غیرمتخصص انجام می‌گیرد؛ به گونه‌ای که آن‌ها هم در تدریس دچار مشکل می‌شوند و یا حتی خودشان نیز به تدریس این درس علاقه‌ای ندارند و به خاطر پر کردن ساعات موظف مجبورند در این کلاس‌ها تدریس کنند.

■ دانش‌آموزان با الفاظ و مفاهیم فلسفه و منطق آشنا و مأنوس نیستند. کلمات این درس کاملاً تخصصی و دور از ذهن دانش‌آموزان هستند.

■ دانش‌آموزان از مفاهیم فلسفه و منطق در ذهن خود غولی ساخته‌اند؛ به گونه‌ای که از نظر آن‌ها درک کامل این مفاهیم هیچ‌گاه دست‌یافتنی نیست و نمی‌توانند آن‌ها را یاد بگیرند.

■ عقیده‌ی بدون فایده و به‌درد نخور بودن این علوم در جامعه و کاربردی نبودن آن‌ها در تحصیل و زندگی فردی و شخصی، تحت تأثیر فرهنگ غلط و متداول در میان عوام و حتی بعضی از افراد

چکیده
یکی از دروس تخصصی دانش‌آموزان علوم انسانی و معارف اسلامی، فلسفه و منطق است. آمار و تحقیقات نشان می‌دهد که درصد و میانگین قبولی دانش‌آموزان در این درس بسیار پایین و یا در حد رضایت‌بخش نیست. نویسنده در این مقاله به بررسی و دلایل افت تحصیلی در این درس می‌پردازد و در ادامه پیشنهادهایی ارائه می‌دهد. امید که با نقد و بررسی بیشتر و استفاده از روش‌های فعال و نوین تدریس، به تحلیل عقلی و فکری دانش‌آموزان در همه‌ی امور کمک کنیم.

تحصیل کرده، رواج یافته است.

■ مهجور بودن فلسفه و منطق در جامعه‌ی کنونی ما، زیرا نظام آموزش و پرورش و رسانه‌های جمعی کشور، روی معرفی این علوم چندان کار نکرده‌اند و بسترسازی لازم را انجام نداده‌اند. اطلاع‌رسانی صحیح نیز در این رابطه وجود ندارد.

البته می‌توان هر کدام از این دلایل را به دقت آسیب‌شناسی کرد و تحقیقاتی جامع و علمی روی آن‌ها انجام داد. برای این که بتوانیم در کلاس بهتر عمل کنیم و در دانش‌آموزان علاقه و انگیزه ایجاد کنیم، لازم است راه‌حل‌هایی متناسب با شرایط و امکانات موجود در مدرسه و مبتنی بر شناخت استعدادها، توانایی‌ها، علاقه‌ها و سلیقه‌های دانش‌آموزان به کار گیریم. هم‌چنین باید بدانیم که همیشه فقط یک روش تدریس خاص و محدود، برای انواع کلاس‌ها و در همه‌ی شرایط نتیجه‌بخش نخواهد بود. معلم هنرمند، توانا و فعال کسی است که برای هر زمان و شرایطی راه‌حلی منطقی و مناسب به کار ببندد. در ادامه پیشنهادهایی برای حل مشکلات یاد شده ارائه می‌شود:

پیشنهاد اول: قبل از شروع درس، حتماً حضور و غیاب دانش‌آموزان را انجام دهید و به چهره‌ی آن‌ها نگاه کنید تا آن‌ها بدانند و حس کنند که وجود و حضورشان برای شما مهم و ارزشمند است. مخصوصاً سراغ دانش‌آموزان غایب را بگیرید و چنان‌چه در جلسه‌ی قبل دانش‌آموزی غایب بوده است، به سویش بروید و با او احوال‌پرسی کنید. علت حضور نداشتنش را جویا شوید و به او بگویید، از این که او را در کلاس حاضر می‌بینید، خیلی خوش‌حال هستید. اگر هم چند جلسه غایب است، علت آن را از هم‌کلاسی‌هایش بپرسید و از آن‌ها بخواهید، به او بگویید که شما سراغ او را می‌گیرید و به او سلام برسانید. از این طریق دانش‌آموزان احساس ارزشمندی می‌کنند و نسبت به خود اعتماد به نفس می‌یابند و به شما و به درس نیز علاقه نشان می‌دهند «این را به دانش‌آموز القا کنیم که می‌توانیم ظرفیت یادگیری خود را تا هر زمان که قادر به نفس کشیدن هستیم، بهبود بخشیم» [راهنمای اجرای ...، ۱۳۷۷].

پیشنهاد دوم: قبل از تدریس هر بخش از کتاب فلسفه و منطق، از دانش‌آموزان بخواهید درس جدید را در منزل روزنامه‌وار مطالعه کنند. اگر احتمال می‌دهید که دانش‌آموزان این کار را انجام ندهند، قبل از شروع تدریس، پنج دقیقه زمان برای مطالعه‌ی درس جدید در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.

پیشنهاد سوم: قبل از شروع تدریس، تصور دانش‌آموزان را از فلسفه و منطق جویا شوید. این کار می‌تواند به صورت مطرح ساختن یک سلسله سؤالات و یا نظرسنجی از آنان انجام شود؛ سؤالاتی مانند:

۱. به نظر شما فلسفه و منطق علم هستند یا نه؟ در صورت مثبت یا منفی بودن دلیل شما چیست؟
۲. آیا فلسفه و منطق فایده دارند؟ توضیح دهید.

۳. آیا به آن‌ها علاقه دارید؟ دلیل خود را بنویسید؟

۴. تا به حال کتاب فلسفی و یا منطقی مطالعه کرده‌اید؟ نام آن

کتاب را بنویسید.

۵. آیا دوست دارید در دانشگاه رشته‌ی فلسفه را ادامه دهید؟

چرا؟

۶. دوست دارید که دبیر این درس را چگونه برای شما تدریس

کند؟ راه و روش موردنظرتان را بنویسید. دلیل شما برای انتخاب این

روش‌ها چیست؟

۷. آیا دوست دارید در تدریس فقط دبیر دخالت داشته باشد، یا

این که شما هم می‌خواهید در امر تدریس مشارکت فعال کنید؟

۸. فکر می‌کنید با توجه به هدف و فایده‌ی فلسفه و منطق، این

علوم در زندگی شما چه تأثیری می‌توانند داشته باشند؟

توجه:

این سؤالات فقط پیشنهادی هستند. ممکن است دبیران محترم و

همکاران ارجمند سؤالات دیگری به ذهنشان برسد و آن سؤالات را برای

جلب توجه دانش‌آموزان کاربردی‌تر باشند.

پیشنهاد چهارم: هنگام حضور در کلاس درس، یک یا چند کتاب

فلسفه و منطق مناسب برای آشنایی دانش‌آموزان با منابع و مآخذ این

علوم، با خود به کلاس بیاورید و آن‌ها را طوری روی میز بچینید که

مشخص باشند. بعد این کتاب‌ها را در اختیار آن‌ها بگذارید تا با نام

نویسندگان و یا مترجمان، فهرست‌ها و متن کتاب آشنا شوند. سعی

کنید کتاب‌ها متن ساده‌ای داشته باشد تا دانش‌آموزان را جلب کند و

انگیزه‌های شوند برای تحقیق بیشتر روی فلسفه و منطق و مطالعه‌ی

آن‌ها.

پیشنهاد پنجم: قبل از تدریس، حتماً ارزش‌یابی آغازین را

به صورت سؤالات کتبی یا شفاهی انجام دهید و با اطلاع از یادگیری و

فهم درس قبلی، کار تدریس درس جدید را آغاز کنید. چنان‌چه بعضی

از دانش‌آموزان دچار مشکل هستند، مباحث را برای آن‌ها به صورت

خلاصه و مفید توضیح و شرح دهید. البته این کار را می‌توان توسط

دانش‌آموزان دیگر نیز انجام داد. یعنی خود دانش‌آموزان اشکالات

یکدیگر را رفع کنند، و یا خود شما می‌توانید با سؤالاتی که از آن‌ها

می‌پرسید، این کار را انجام دهید. به این وسیله، هم دانش‌آموزان

در تدریس مشارکت می‌کنند و هم رفع اشکال صورت می‌گیرد. به

علاوه، معلم در کلاس فقط وظیفه‌ی نظارت را برعهده خواهد داشت

و چنان‌چه دانش‌آموزی مشکل داشته باشد، او را هدایت می‌کند.

پیشنهاد ششم: در بعضی جلسات، برای رواج فرهنگ تفکر

و اندیشه، و مهارت به‌کارگیری آن توسط دانش‌آموزان، پیام‌هایی از

قرآن، نهج‌البلاغه، صحیفه‌ی سجادیه، سخنان کوتاه بزرگان، شاعران

و... را روی تخته سیاه بنویسید و یا به دانش‌آموزان پیشنهاد دهید که

به‌عنوان یک تحقیق، این کار را انجام دهند و قبل از حضور شما در

کلاس، آن را روی تخته بنویسند. به هر کس که این خلاقیت را از

قبل از تدریس هر بخش از کتاب فلسفه و منطق، از دانش‌آموزان بخواهید درس جدید را در منزل روزنامه‌وار مطالعه کنند. اگر احتمال می‌دهید که دانش‌آموزان این کار را انجام ندهند، قبل از شروع تدریس، پنج دقیقه زمان برای مطالعه‌ی درس جدید در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.

بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف

گویند چه بوده است و چه منظوری دارد

بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف

گویند چه بوده است و چه منظوری دارد

بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف

گویند چه بوده است و چه منظوری دارد

بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف

گویند چه بوده است و چه منظوری دارد

بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف

خودش نشان دهد، به عنوان نمره‌ی مستمر کلاسی امتیازی داده شود. علاوه بر این، دانش‌آموزان می‌توانند پیام‌ها را به صورت پوستر و یا چارت در کلاس نصب کنند و هر چند وقت یک‌بار، آن‌ها را با متن‌های جدید عوض کنند.

پیشنهاد هفتم: به حالات جسمانی، عاطفی و روانی دانش‌آموزان قبل از تدریس توجه کنید. اگر فردی آمادگی گوش دادن به درس را ندارد و یا با حالت خاص خود باعث بی‌توجهی سایر دانش‌آموزان به درس می‌شود، مثلاً بیمار جسمی است و یا مشکل خاص روحی و روانی برای او ایجاد شده است، او را به مسئولان مدرسه، به‌ویژه مشاور مدرسه معرفی کنید.

پیشنهاد هشتم: از زبان و کلمات ساده و جملات کامل برای تدریس استفاده کنید. جملات را با به کار بردن فعل‌های کامل و مناسب ادا کنید. بعضی از دبیران عادت دارند، فعل جمله را حذف می‌کنند. برای همین دانش‌آموزان دچار اشتباه می‌شوند که بالاخره در پایان جمله هدف گوینده چه بوده است و چه منظوری دارد.

پیشنهاد نهم: از جلسه‌ی اول به دانش‌آموزان آموزش بدهید که فقط برای نمره گرفتن درس نخوانند. به آن‌ها اطمینان بدهید که این درس آن‌طور که فکر می‌کنند، سخت و غیرقابل یادگیری نیست و با توجه به تلاش خودشان و همکاری شما، می‌توانند این درس را با نمره‌ی خوب و به همراه فهم کامل مطالب بگذرانند و حتی از مطالعه‌ی آن لذت ببرند.

پیشنهاد دهم: در تدریس خود، از وسایل کمک‌آموزشی که باعث جلب توجه دانش‌آموزان و یادگیری بهتر آن‌ها می‌شود، بهره ببرید. بهترین وسایل کمک‌آموزشی، وسایل ساده و قابل استفاده توسط دانش‌آموزان ساده هستند؛ از جمله کارت‌های درسی، چارت و لوح. این وسایل را به دست دانش‌آموزان بدهید و از آن‌ها بخواهید از این وسایل استفاده کنند. و یا کارت‌هایی را که از قبل روی آن‌ها متن درس را به صورت جداگانه نوشته‌اید، پس از گروه‌بندی کلاس، بین آن‌ها تقسیم کنید و از دانش‌آموزان بخواهید، مطلبی را که در کتاب طی پنج دقیقه مطالعه کرده‌اند، با نظم دادن به این کارت‌ها به شما نشان دهند. از آن‌ها بخواهید که به کمک یکدیگر این کار را انجام دهند و خودتان بر عملکرد آن‌ها نظارت کامل داشته باشید.

پیشنهاد یازدهم: برای بیان اهداف آموزشی درس، به جای استفاده از جمله‌ی «دانش‌آموزان خواهند توانست»، بهتر است از عبارت «ما خواهیم توانست» استفاده شود. هم‌چنین:

* عبارت «امروز می‌خواهیم...» را جای‌گزین عبارت «دوست دارم که شما...» کنید.

* اثر به کار بردن عبارتی مانند «چه تعدادی از ما...» را در مقابل عبارت دیگری مانند «چند نفر از شما...» مورد توجه قرار دهید.

پیشنهاد دوازدهم: در انتقال افکار و عقاید، از به کار بردن ضمیر

«شما» خودداری کنید. بر این اساس، جمله‌ی «برای شما دشوار است که راهتان را بین درختان پیدا کنید»، مناسب نیست. بهتر است به جای آن گفته شود: «پیدا کردن راه در میان درختان برای مردم دشوار است».

پیشنهاد سیزدهم: تدریس را با مطرح کردن یک سؤال در رابطه با مطلب درس جدید آغاز کنید و چند دقیقه به دانش‌آموزان اجازه بدهید به آن سؤال خوب بیندیشند. با نگاهتان آن‌ها را بیشتر روی مطلب متمرکز کنید. این عمل شما باعث می‌شود، تفکر و تعمق در دانش‌آموزان ارتقا یابد [فردانش، ۱۳۸۲: ۱۷۸].

پیشنهاد چهاردهم: هنگام پاسخ‌گویی به سؤال یا سوالات شما، نگذارید که فقط دانش‌آموزان توانا اظهارنظر کنند. بکوشید اول دانش‌آموزانی را که ساکت و آرام هستند و در پرسش و پاسخ کلاس شرکت فعال ندارند، دعوت به اظهارنظر و تشویق به صحبت کردن کنید. از آن‌ها بخواهید آن‌چه را که به ذهنشان می‌رسد، بگویند و از این‌که نادرست باشد ترسند. به سایر دانش‌آموزان هم یادآور شوید، کسی نباید به خاطر پاسخی که می‌دهد به تمسخر گرفته شود و او را ناراحت و آزرده کنند.

پیشنهاد پانزدهم: از ابزار تشویق دانش‌آموزان بیشترین بهره را ببرید؛ ابزاری مانند:

* تشویق از طریق کلام، مثل استفاده از کلمات: آفرین، احسنت، خیلی متشکرم، خیلی خوب بود و...

* فرستادن صلوات، دست زدن و ثبت نمره و یا امتیاز مثبت برای او

* اهدای کارت آفرین، تقدیرنامه و تشکر از دانش‌آموز فعال در مراسم خاص مدرسه و در حضور سایر دانش‌آموزان و نیز خرید هدایایی که با شأن، منزلت و فعالیت آن‌ها تناسب داشته باشد و در آن‌ها انگیزه و علاقه به خواندن درس ایجاد کند.

پیشنهاد شانزدهم: می‌توانید در کلاس برای چند دقیقه‌ای از نوارهای قرائت قرآن، دکلمه‌های زیبا، شعری جذاب و... که از رادیوهای فرهنگ، قرآن، جوان و... پخش شده است، برای ایجاد جو صمیمی بهره ببرد.

پیشنهاد هفدهم: برای مثال آوردن، از دانش‌آموزان استفاده کنید تا آن‌ها نیز مثال‌ها و نمونه‌هایی دیگری از مطلب درس را در کلاس ارائه کنند. از دانش‌آموزان بخواهید توضیح دهند، علت بیان کردن آن مثال‌ها چیست و از سایر هم‌کلاسی‌هایشان بخواهید نظرشان را در مورد آن بگویند.

پیشنهاد هجدهم: از تمرین‌های خارج از کتاب به عنوان تکلیف در منزل استفاده کنید و در جلسه‌ی بعد، دفتر تکلیف آن‌ها را مخصوصاً در درس منطق ببینید و اشکالات را توسط دانش‌آموزان رفع کنید؛ یعنی خودشان پای تابلو آن‌ها را حل کنند تا درس تکرار شود و

در تدوین سوالات ارزش‌یابی کتبی، از انواع سوالات استفاده کنید؛ مانند: سوالات چهارگزینه‌ای، جالی خالی و کامل‌کردنی، جواب کوتاه، درست و غلط، سوالات تشریحی. قبل از آن هم نمونه‌هایی از سوالات را در کلاس تمرین کنید

یادگیری بیشتر و بهتر انجام گیرد.

پیشنهاد نوزدهم: لازم است ارزش‌یابی‌های مستمر به‌طور جدی و همیشگی در کلاس انجام شوند؛ چه شفاهی و چه کتبی. هم‌چنین ورقه‌های امتحانی تصحیح و به دانش‌آموزان پس داده شوند. ضمناً اشکالات آن‌ها را در ورقه‌های امتحانی یادآور شوید تا متوجه شوند که به چه علت نمره‌ی کامل را کسب نکرده‌اند. چنان‌چه دانش‌آموزی نمره‌ی ضعیفی گرفته است، او را به صورت شخصی و فردی راهنمایی و هدایت کنید و یا او را به گروه‌های درسی معرفی کنید تا به کمک هم کلاسی‌های خود مشکلات درسی‌اش را رفع کند. بر این امر نظارت داشته باشید و بعد از بالا رفتن سطح درسی این‌گونه دانش‌آموزان، آن‌ها را تشویق کنید.

پیشنهاد بیستم: هر از گاهی دانش‌آموزان را به کتابخانه‌ی مدرسه و یا شهر ببرید تا روش تحقیق و مطالعه را تجربه کنند. در این زمینه به آن‌ها آموزش دهید.

پیشنهاد بیست‌ویکم: در رابطه با این درس، در سطح کلاس، مدرسه و منطقه همایش و گردهمایی برگزار کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که با تهیه‌ی مقاله و یا کار تحقیقی، تجربیات درسی و عملی خود را در مورد این درس برای سایر دانش‌آموزان بیان دارند و یا از نمایشگاهی دیدن کنند که در آن، وسایل کمک‌آموزشی ساخته شده توسط دبیران و دانش‌آموزان سایر مدارس و مناطق به نمایش درآمده است. هم‌چنین، دانش‌آموزان خود را ترغیب کنید، برای این درس وسایل کمک‌آموزشی بسازند و آن‌ها را در کلاس درس و یا در نمایشگاه به نمایش بگذارید. دانش‌آموزان را تشویق کنید با مطالب درسی روزنامه‌ی دیواری تهیه کنند.

پیشنهاد بیست‌ودوم: در تدوین سؤالات ارزش‌یابی کتبی، از انواع سؤالات استفاده کنید؛ مانند: سؤالات چهار گزینه‌ای، جالی خالی و کامل‌کردنی، جواب کوتاه، درست و غلط، و سؤالات تشریحی. قبل از آن هم نمونه‌هایی از سؤالات را در کلاس تمرین کنید.

پیشنهاد بیست‌وسوم: گاهی تدریس خود را در فضای خارج از کلاس انجام دهید؛ در نمازخانه، کتابخانه، حیاط مدرسه یا باغچه‌ی مدرسه.

پیشنهاد بیست‌وچهارم: هنگام تدریس، مسائل فلسفی و منطقی را به نمونه‌هایی از زندگی و مسائل اخلاقی، اعتقادی و فرهنگی ارتباط دهید تا از این طریق مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان تقویت و یا ایجاد شود. علاوه بر این، تجربیات شخصی و فردی خود و دیگران را برای آن‌ها تعریف کنید؛ البته نه به‌صورت پند و اندرز.

پیشنهاد بیست‌وپنجم: از دانش‌آموزان بخواهید یادداشت‌برداری را سرلوحه‌ی کار خود قرار دهند. سعی کنید ابتدا کلمات و مفاهیم ناآشنا از نظر لغوی را برای آن‌ها روشن کنید و بعد در مورد مسائل و اصول به بحث و توضیح بپردازید.

تدریس را با مطرح کردن یک سؤال در رابطه با مطلب درس جدید آغاز کنید و چند دقیقه به دانش‌آموزان اجازه بدهید به آن سؤال خوب بیندیشند. با نگاهتان آن‌ها را بیشتر روی مطلب متمرکز کنید. این عمل شما باعث می‌شود، تفکر و تعمق در دانش‌آموزان ارتقا یابد.

چنان‌چه دانش‌آموزی نمره‌ی ضعیفی گرفته است، او را به صورت شخصی و فردی راهنمایی و هدایت کنید و یا او را به گروه‌های درسی معرفی کنید تا به کمک هم کلاسی‌های خود مشکلات درسی‌اش را رفع کند. بر این امر نظارت داشته باشید و بعد از بالا رفتن سطح درسی این‌گونه دانش‌آموزان، آن‌ها را تشویق کنید.

پیشنهاد بیست‌وششم: همیشه با ظاهری آراسته و لباس‌های مناسب مدرسه در کلاس حاضر شوید. بدانید که نحوه‌ی لباس پوشیدن شما روی مدیریت کلاس درس اثر مثبت یا منفی می‌گذارد.

پیشنهاد بیست‌وهفتم: از نماینده‌ی کلاس بخواهید قبل از ورود شما به کلاس، دانش‌آموزان در کلاس حاضر باشند و این را به‌عنوان یک قانون از اولین جلسه برای آن‌ها تعیین کنید.

پیشنهاد بیست‌وهشتم: اسامی دانش‌آموزان را به خاطر بسپارید. فهرست اسامی را چندبار مرور کنید و اسامی را در ذهنتان با چهره‌ها تطابق بدهید. (به‌وسیله‌ی سیاهه [چک‌لیست] از روی نشانه‌های فیزیکی، رفتاری و شخصیتی شناسایی‌شان کنید).

پیشنهاد بیست‌ونهم: از دانش‌آموزان بخواهید نظافت کلاس را کاملاً رعایت کنند. در کلاس گل‌دان گل بگذارند و تصویرهای زیبا و مناسب در کلاس نصب کنند.

پیشنهاد سی‌ام: در پایان هر ماه، از عملکرد و تدریس خود از دانش‌آموزان نظرسنجی کنید و نسبت به رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت خود تلاش پی‌گیر داشته باشید.

پیشنهاد سی‌ویکم: روش نمایش، یکی از روش تدریس فعال است. این روش مخصوصاً در بخش تدریس درس «شهادت راه حکمت» می‌تواند مفید باشد. یعنی دانش‌آموزان متن را به‌صورت نمایش‌نامه به اجرا درمی‌آورند. البته هنگامی نتیجه‌ی مطلوب حاصل می‌شود که شما شیوه‌ی انجام این کار را به آن‌ها آموزش داده باشید.

منابع

۱. راهنمای اجرای فعالیت پرورشی، آیین مطالعه و پژوهش ویژه‌ی دوره‌ی متوسطه. انتشارات اداری کل امور فرهنگی و هنری. ۱۳۷۷.
۲. ماهنامه‌ی رشد معلم، بهمن ۱۳۸۴.
۳. فصل‌نامه‌ی رشد آموزش علوم اجتماعی، پاییز ۱۳۸۴.
۴. سیف، دکتر علی‌اکبر. روان‌شناسی پرورشی. انتشارات آگاه.
۵. جویس، بروس و همکاران. الگوی تدریس ۲۰۰۰. ترجمه‌ی محمد بهرنگی.
۶. لروکس، جانیس و مک میلان، ادنا. یاددهی هوشمند. ترجمه‌ی دکتر علی رؤوف و حمیدرضا فاطمی‌پور. انتشارات مؤسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت.
۷. فردانش، دکتر هاشم. مبانی تکنولوژی آموزشی.
۸. ماهنامه‌ی رشد تکنولوژی آموزشی، آذرماه ۱۳۸۱، آذر ۱۳۸۲ و اردیبهشت ۱۳۸۲.
۹. ماهنامه‌ی رشد معلم، بهمن ۱۳۸۱.
۱۰. شعبانی، حسن. مهارت‌های روش تدریس. انتشارات سمت.
۱۱. کوهن، لوتیز و مانیون، لارنس. راهنمای عملی تدریس. ترجمه‌ی فاطمه شاکری. انتشارات جهاد دانشگاهی. ۱۳۷۲.
۱۲. قاسمی پویا، دکتر اقبال. راهنمای معلمان پژوهنده. نشر اشاره.
۱۳. آقازاده، محرم واحدیان، محمد. روش‌های نوین تدریس. انتشارات آیتو. چاپ دوم. ۱۳۸۰.